

Biografieën

De uit Hongarije afkomstige **Zoltan Pesko** studeerde compositie bij Goffredo Petrassi en directie bij Franco Ferrara en Pierre Boulez. Van 1966 tot 1973 was hij assistent van Lorin Maazel bij de Deutsche Oper en docent aan de Staatliche Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Berlijn. Na zijn debuut in de Scala in Milaan nam zijn internationale carrière een aanvang en bouwde hij aan een repertoire dat reikt van renaissance- tot hedendaagse muziek. In 1973 werd hij chef-dirigent van het Teatro Comunale in Bologna, drie jaar later kreeg hij dezelfde functie bij La Fenice in Venetië. Van 1978 tot 1983 was hij muzikaal leider van de RAI in Milaan. Zoltan Pesko dirigeert tegenwoordig in de belangrijkste concertzalen en operahuizen en is te gast op festivals als de Prager Frühling, Donaueschingen en het Festival d'Automne.

Het **Radio Symfonie Orkest** bestrijkt een zeer breed repertoire van veelal minder bekende symfonische werken, via opera, oratoria tot ballet. Het orkest is, in binnen- en buitenland, een veelgevraagd ensemble en is vooral bekend om zijn concertante opera-uitvoeringen. In dit verband wordt vaak samengewerkt met het Groot Omroepkoor. Eveneens verleent het orkest zijn medewerking aan de Internationale Meesterklas, waarbij jonge dirigenten in de gelegenheid worden gesteld om hun talent te demonstreren. Behalve de jaarlijkse concerten in het kader van het Holland Festival geeft het orkest ook uitvoeringen op buitenlandse festivals. Vaste gastdirigenten bij het Radio Symfonie Orkest zijn onder meer Henry Lewis, Jean Fournet, Serge Baudo, Bernhard Klee, Rudolf Barshai en Kenneth Montgomery.

Het **Groot Omroepkoor** van het NOB werd vrijwel gelijktijdig met de radio-orkesten direct na de Tweede Wereldoorlog opgericht. Met zijn 79 vocalisten is het een van de grootste professionele koren van Europa. Evenals de orkesten van het NOB staat het Groot Omroepkoor allereerst ten dienste van de Nederlandse omroepen, die voor de uitvoering van hun muziekprogramma's – van barok tot avant-garde – kunnen beschikken over het koor, in verschillende formaties. Veel koorleden verlenen bovendien solistische medewerking aan concerten. Het Groot Omroepkoor werkt regelmatig samen met orkesten als het Koninklijk Concertgebouworkest en het Rotterdams Philharmonisch Orkest. Het staat onder leiding van gerenommeerde dirigenten als Kenneth Montgomery, Edo de Waart, Jean Fournet, Bernhard Haitink, Henry Lewis en Riccardo Chailly. Chefdirigent is Robin Gritton.

Colofon

Dit is een uitgave van het Holland Festival.
Kleine-Gartmanplantsoen 21
1017 RP Amsterdam
telefoon 020.627 65 66
telefax 020.620 34 59

de Volkskrant

holland festival

Radio Symfonie Orkest

Groot Omroepkoor

Koordinator: Robin Gritton

Muzikale leiding: Zoltan Pesko

29 juni 1993, 20.15 uur
Concertgebouw, Amsterdam
Grote Zaal

Het concert is om circa 22.10 uur afgelopen
en wordt rechtstreeks uitgezonden op Radio 4.

Coproductie Holland Festival, Radio 4
Deze productie kwam tot stand met steun van
het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele
Omroepproducties.

In de Holland Festival Almanak vindt u artikelen over Henryk Górecki en Amerikaanse muziek.

Henryk Górecki
Refrain (1965)

Legatissimo e ben tenuto – marcatissimo e inquieto – legatissimo e ben tenuto

Klas Torstensson
Stick on Stick (1991)
(wereldpremière)

pauze

Charles Ives
2nd Orchestral Set (1909-'15) voor
orkest en koor

An Elegy to Our Forefathers

The Rockstrewn Hills Join in the
People's Outdoor Meeting

From Hanover Square North, at the
End of a Tragic Day, the Voices of the
People Again Arose

Edgard Varèse
Amérique (1918-'21)

Henryk Górecki – Refrain

De eerste grammofoonplaat gewijd aan de muziek van Henryk Górecki (1933) werd aan het einde van de jaren zestig uitgebracht door de Poolse maatschappij Polskie Nagrania. Deze plaat bevatte het korte werk voor koor en instrumenten Epitafium, opus 12 (1958), het explosieve orkestwerk Scontri (Botsingen), opus 17 (1960), het vermetel geconcentreerde Canti strumentali (deel twee uit de cyclus Genesis, opus 19, 1963) en Refrain, opus 21 (1965). Voor de niet-Poolse luisteraars die deze zeldzame opname te horen kregen, leken de eerste drie stukken vrij nauw aan te sluiten bij de Westeuropese avant-gardemuziek van de jaren zestig. Maar Refrain was duidelijk anders – nuchter, introspectief, sober. Het was voor mij in elk geval het stuk dat mij op het puntje van mijn stoel deed zitten: hier was een componist met een uitgesproken persoonlijke visie, die zich niets aantrok van de mode van dat ogenblik. De betekenis van Refrain ligt ook in de rol die deze compositie vervult als springplank voor latere ontwikkelingen. Het idee 'refrein' zelf en het gebruik ervan als integraal bestanddeel van aaneengesloten structuren is fundamenteel in Górecki's muziek. Hetzelfde geldt voor de hiermee samenhangende plotselinge contrasten binnen textuur, dynamiek en tempo. Maar het opvallendste kenmerk zijn toch misschien de vele spiegelstructuren (in afzonderlijke frasen en in de grote vorm), de zich langzaam afwikkelen-de melodische lijnen en de lang uitgesponnen harmonische schema's.

Uit de toelichting van Adrian Thomas in de Holland Festival Almanak

Klas Torstensson – Stick on Stick

De componist en dirigent Klas Torstensson (1951) studeerde compositie en muziektheorie aan de Ingesund Musikhögskola, musicologie aan de universiteit van Göteborg en elektronische muziek/computermuziek aan het Instituut voor Sonologie in Utrecht. Torstensson woont sinds 1973 in Nederland en was verbonden aan de Stichting ASKO. Tijdens het Holland Festival van 1986 presenteerde hij zijn 'inter-media'-project *Barstend IJs*. In 1991 kreeg Klas Torstensson de Matthijs Vermeulensprijz, voor zijn compositie *Stick on Stick* voor groot orkest. Klas Torstensson heeft over *Stick on Stick* – dat tot stand kwam met financiële steun van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst – gezegd: 'Dat *Stick on Stick* geschreven is voor een min of meer 'traditioneel' symfonieorkest, betekent in dit geval dat het orkest niet wezenlijk wordt 'aangetaast' maar wel uitgebreid, en dat het vaak op een wat extremere manier wordt ingezet dan gebruikelijk is. De bezetting maakt 'slagzij' richting de extremen in toonhoogte: de partituur schrijft bijvoorbeeld zeer lage instrumenten voor (contrabasklarinet, twee contrafagotten, twee bastrombones, twee contrabastuba's en basgitaar), en plaatst hiertegenover juist zeer hoge, zoals vier piccolo's en gestemde (!) claves. Karakteristiek voor het stuk is dan ook het pendelen tussen deze twee extremen. Het orkest is zo opgesteld dat de beweging van laag naar hoog

(en omgekeerd) ook een letterlijke beweging in de ruimte is; het geluid wandelt als het ware van de flanken naar het midden van het podium.'

Charles Ives – 2nd Orchestral Set

Charles Ives (1874-1954) geldt thans als de *godfather* van de Amerikaanse avant-garde, de unieke klankpionier die, naar voorbeeld van zijn vader George, alle bestaande muzikale conventies aan zijn laars lapte. Op een moment dat men daar in Europa nog lang niet aan toe was, experimenteerde hij al met polytonaliteit en polyritmiek, atonaliteit, clusters en muzikale collages. Deze onafhankelijke houding was mogelijk, omdat Ives zijn dagelijks brood niet als componist hoefde te verdienen, maar kon rekenen op riant inkomsten uit zijn zeer succesvolle (levens)verzekeringsmaatschappij Ives & Myrick. Niettemin stak het hem dat hij lange tijd nauwelijks serieus werd genomen. Het was zelfs een belangrijke reden waarom de beroemdste aller zondagskunstenars na 1926 nauwelijks nog iets heeft gecomponeerd.

De *Second Orchestral Set* begint met een langzaam deel, dat oorspronkelijk een ouverture was met de titel *An Elegy for Stephen Foster*. Ives: 'De belangrijkste melodie is niet van Foster, maar meer een herinnering aan zijn muziek in het algemeen. Ook heb ik er dingen als *Down in the Cornfield* in verwerkt, in een afwijkende toonsoort. Het tweede deel is niet meer dan een aaneenschakeling van opgewarmde *ragtime*-dansen voor klein orkest, die, grofweg, tussen 1902 en 1910/11 het leven zagen.'

Het derde deel is gebaseerd op het refrein van een oude gospel-hymne, *In the Sweet Bye and Bye*. De tekst die door het koor wordt gezongen luidt: 'We praise thee o God. We acknowledge thee to be the Lord. All the earth down worship thee.'

Edgard Varèse – Amériques

Edgard Varèse schreef *Amériques* voor een kolossaal orkest van 142 instrumenten, inclusief de slagwerksectie van negen man plus een sirene. Later maakte hij verscheidene revisies en reduceerde de orkestbezetting met zeven hout- en acht koperblaasinstrumenten. In het begin – zoete tonen van de altfluit, begeleid door harpen en fagot – lijkt het stuk weinig bijzonder. Maar zodra het slagwerk in maat negen zijn intrede doet, verandert dat beeld radicaal. Vanaf dat moment klinkt er muziek die na zeventig jaar nog steeds schrikbarend nieuw is. Op 6 april 1926, na zestien repetities, ging *Amériques* in première in de Academy of Music, de thuishaven van het Philadelphia Orchestra en Leopold Stokowski. Het publiek gaf luid en duidelijk blijk van zijn afkeuring. Velen verlieten voortijdig de zaal. Een vrouw riep: 'And he dared call it America!' Varèse verscheen niet op het podium en wist: een première is een eerste klas begrafenis. Maar hij had zijn muziek gehoord en begreep dat hij op de goede weg was. (Erik Voermans in de Holland Festival Almanak)